

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งจะช่วยทำให้องค์การต่างๆ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จได้ เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรทุกด้านให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรนั้นๆ ได้นำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิต และพัฒนาประเทศชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงได้พระราชทานเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า “...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว...” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 1) ดังนั้นการพัฒนาการศึกษานั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่องให้การศึกษาได้เดินหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง และหน่วยงานที่ให้ความรู้ในการพัฒนาสิ่งต่างๆ และผลิตทรัพยากรมนุษย์ ก็คือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา เมื่อกล่าวถึงโรงเรียนจะพบได้ว่า โรงเรียนแต่ละแห่งได้ก่อตั้งมานานและยังดำรงอยู่ได้ โรงเรียนบางแห่งได้รับความนิยมนจากผู้ปกครองในการนำบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนนั้น ดังนั้นโรงเรียนแต่ละแห่งจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำการบริหารเข้ามาช่วยในการพัฒนาโรงเรียนได้มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จสูงสุด และยังเป็นการทำให้โรงเรียนได้เป็นที่ยอมรับและโรงเรียนต่างๆ เหล่านี้ก็ย่อมผลิตทรัพยากรทางการศึกษาที่ดีได้ เพราะว่าการบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ ทำให้ทรัพยากรทางการศึกษาอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นคนที่เก่ง ดี และอยู่อย่างมีความสุข (เอมอร วัฒนา, 2553, หน้า 20)

การบริหารงานของโรงเรียน เป็นภาระงานของผู้บริหารทุกฝ่ายที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด โดยมีภารกิจหลักคือ งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนและงานวิชาการ และมีภารกิจรองคือ งานสนับสนุนการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนให้

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เป็นต้น และงานภายในโรงเรียนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการจัดการดูแลและควบคุมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพประกอบด้วยงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากรนักเรียน งานอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารการศึกษา งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานการเงิน และงานด้านผู้สัมพันธ์กันชุมชน (สมเดช สีแสง, 2544, หน้า 310)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ออกแบบและจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและระบบบริหาร ซึ่งหมายรวมถึงการนำเอาทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ระบบการศึกษาของประเทศต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมาก (เกษม วัฒนชัย, 2546, หน้า 19) อาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของหน่วยงาน และเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหาร ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์การให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (อรทัย แสงทอง, 2551, หน้า 1-2)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบทหลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์กร หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์กร แม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูง

ได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้องหรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และคุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร (อำพร เรืองศรี, 2554) จึงมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการคุณภาพและสนับสนุนการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะนั้นเป็นอาวุธสำคัญคู่กายที่มีอยู่ในตัวตนของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ แนวความคิดเรื่องสมรรถนะ จึงเข้ามามีบทบาทและถูกนำมาใช้ในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เหตุเพราะการกำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหน่วยงาน อีกทั้งยังนำหลักการแนวคิดมาใช้ในการระบวงงานด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายมิติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่และที่ซ่อนเร้นอยู่มาบริหารจัดการการศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ให้บังเกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น (อากร ภูวพิทยพันธุ์, 2548, หน้า 1)

ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติเกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย เพราะฉะนั้นผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในตัว โดยคุณธรรมและจริยธรรมนั้น เกิดจากการที่ผู้บริหารนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในสถานศึกษา ควบคู่กับการบริหารทรัพยากรการศึกษาทั้งหลาย สถานศึกษานั้นก็ได้ชื่อว่า เป็นสถานศึกษาที่มีคุณธรรม มีคุณภาพดีเยี่ยมทั้งทางด้านการศึกษาและทางด้านการประพฤติตนของผู้บริหาร และของบุคลากรในโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับยกย่องจากบุคคลภายนอกอีกด้วย โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน เมื่อเขาได้เห็นบุตรหลานที่จบจากโรงเรียนนี้มีความรู้ดีมีความประพฤติดี ก็ย่อมสรรเสริญว่าเป็นโรงเรียนที่สร้างบุคลากรให้เป็นคนดีได้ และการจัดการศึกษาที่มีอยู่ในโรงเรียนนั้นๆ ก็ควรนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาด้วย เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 5)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาเพื่อ
การประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวกับผู้บริหาร
ไว้ในมาตรฐานด้านปัจจัย จำนวน 2 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม
เป็นแบบอย่างที่ดี อุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตา กรุณา
มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับ
อบายมุขสิ่งเสพติด ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้บริหาร กับมาตรฐานที่ 20
ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทัน
กับการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง มีความเป็น
ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 32) เมื่อพิจารณาบทบาทและภารกิจของผู้บริหาร โรงเรียนแล้ว จะ
เห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุด ในฐานะเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบ
อย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาอันเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้
เหมาะสมกับความสำคัญดังกล่าวนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหาร
โรงเรียนอีกทั้งต้องใช้คุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนควบคู่กันไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง หูกว้าง ดากว้าง หมั่นสอดส่องดูแลความ
ทุกข์สุขของผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาเสมอหน้ากัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ประกอบด้วย
ความไม่เอินเอียง และที่สำคัญต้องมีกัลยาณมิตรในตัวคือความเป็นมิตรแท้ เพื่อนแท้ ทั้งต่อคณะ
ผู้บริหาร และต่อบุคลากรทุกคน กล่าวคือเป็นผู้เป็นที่รัก เคารพ นายก้อย่ง เป็นต้น เมื่อผู้บริหารและ
ผู้ร่วมงานที่มีความสัมพันธ์อันดีคือเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันแล้ว ย่อมทำให้การบังคับบัญชาราบรื่น
เพราะความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันนั้นจะสร้างความศรัทธาต่อผู้ร่วมงาน ช่วยให้ผู้ร่วมงานพอใจใน
สภาพการทำงาน ถ้าผู้ร่วมงานมีความศรัทธาในตัวผู้บริหาร การปฏิบัติงานก็ดำเนินไปด้วยดี

กัลยาณมิตรนั้นไม่ได้หมายถึงมิตรผู้มีอายุเสมอกัน หรือมีความหมายเพียงเพื่อนร่วม
เรียน เพื่อนร่วมเล่น และเพื่อนร่วมงานด้วยกันเท่านั้น แต่ยังมีความหมายกว้างขวางออกไปอีกมาก
(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546, หน้า 623) ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตรนั้นไม่ได้หมายถึงเพื่อนที่ดี
อย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ
ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างไม่ให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรม
อย่างถูกต้อง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านยกตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก บิณฑาคาร
ครู อาจารย์ และท่านผู้เป็นพหูสูตทรงปัญญา สามารถสั่งสอนแนะนำ เป็นที่ปรึกษาได้ แม้จะอ่อนวัย
กว่าก็ตาม

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นมาของกัลยาณมิตรจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกี่ยวคู
บุคลการในภายในองค์กรและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร
จะเชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร ได้นั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้
ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงานหรือบุคคลผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จัก
ชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะ
อันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ โดย
การใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ว่าอยู่ในระดับใด โดยการประมวลความคิดเห็นของผู้บริหาร รอง
ผู้บริหารฝ่ายต่างๆ และหัวหน้ากลุ่มงาน เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในพัฒนาการบริหารจัดการใน
สถานศึกษาต่อไป

ปัญหาการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดปัญหาการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ระดับการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมเป็นอย่างไร
2. ระดับการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามสถานภาพของผู้บริหาร
โดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารใน
โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารใน
โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามสถานภาพของ
ผู้บริหาร โดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ระดับการบริหารแนวพุทธ :หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก
2. ระดับการบริหารแนวพุทธ :หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามสถานภาพของผู้บริหาร โดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2555 จำนวน 37 โรงเรียนๆ ละ 15 คน รวม 555 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร จำนวน 37 โรงเรียน สุ่มมาร้อยละ 70 ได้จำนวน 26 โรงเรียนและสุ่มผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 70 ได้ผู้บริหาร จำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น 286 คน ซึ่งสูงกว่าตารางการเลือกกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-608) และยอมรับได้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดสาระสำคัญของการศึกษาไว้ ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษา การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบที่จะพึงศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545, หน้า 280)

2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไว้ ดังนี้

2.2.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หมายถึง ส่วนที่เป็นสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่

2.2.1.1 เพศ จำแนกเป็น

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.2.1.2 อายุ จำแนกเป็น

- 1)อายุน้อย (ต่ำกว่า 45 ปี)
- 2) อายุมาก (45 ปี ขึ้นไป)

2.2.1.3 ประสบการณ์ จำแนกเป็น

- 1) ประสบการณ์น้อย (ต่ำกว่า 10 ปี)
- 2) ประสบการณ์มาก (10 ปี ขึ้นไป)

2.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ หลักกัลยาณมิตรธรรมของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545, หน้า 280) ประกอบด้วย

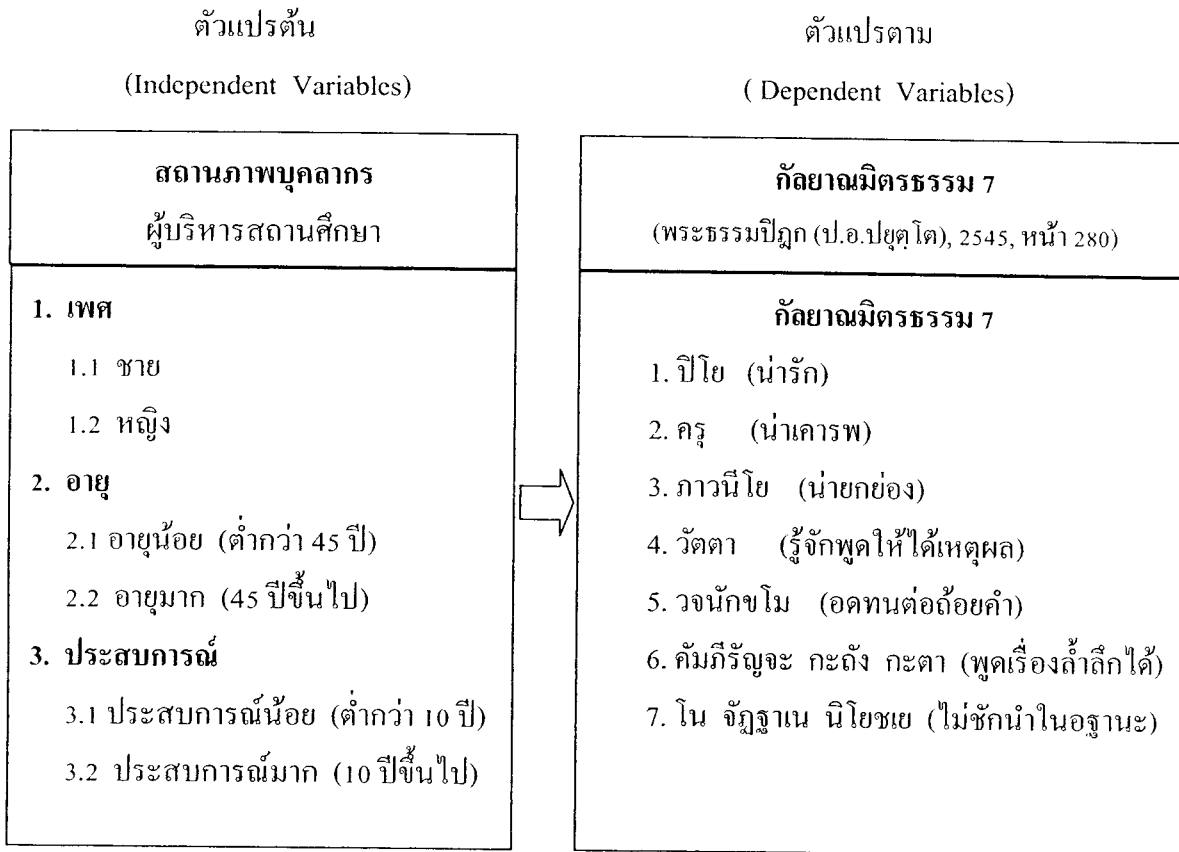
2.2.2.1 กัลยาณมิตรธรรม 7

- 1) ปิโย (น่ารัก)
- 2) ครุ (น่าเคารพ)
- 3) ภาวนีโย (น่ายกย่อง)
- 4) วัตตา (รู้จักพูดให้ได้เหตุผล)
- 5) วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ)
- 6) คัมภีร์ัญจะ กะถัง กะตา (พูดเรื่องลี้ลับได้)
- 7) โน จัญฐานะ นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐานะ)

ดังแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

จากแนวคิดการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของคำศัพท์เฉพาะตรงกันในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย จึงได้นิยามคำศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลัก ๆ ไว้ ดังนี้

กรุงเทพมหานคร หมายถึง จังหวัดอันเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาที่ได้ทำการวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร หมายถึง พื้นที่ตั้งของโรงเรียนที่ได้
ทำการวิจัยประกอบด้วยเขตต่างๆ ดังนี้ เขตราชเทวี เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพระนคร
เขตวัฒนา เขตพญาไท เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางซื่อ เขตสาทร เขตคลองเตย เขตยานนาวา เขตห้วย
ขวาง เขตจตุจักร เขตสวนหลวง เขตวังทองหลาง เขตประเวศ เขตสายไหม เขตบางกอกน้อย เขต
บางกอกใหญ่ เขตธนบุรี เขตภาษีเจริญ เขตคลองสาน และเขตจอมทอง

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาการ รอง
ผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายบุคคล รองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายงบประมาณ รองผู้อำนวยการ โรงเรียน
ฝ่ายบริหารทั่วไป หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หัวหน้า
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หัวหน้าสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หัวหน้ากลุ่มการ
เรียนรู้ภาษาต่างประเทศของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
จำนวน 15 คน

สถานภาพผู้บริหาร หมายถึง สถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เพศ อายุ
ประสบการณ์ ดังนี้

1. เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็น

1.1 เพศชาย หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เป็นเพศชาย

1.2 เพศหญิง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เป็นเพศหญิง

2. อายุ หมายถึง ช่วงชีวิตของบุคคล นับจำนวนเต็มปีหรือเป็นเดือนของผู้ตอบ
แบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2.1 อายุน้อย หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่ำกว่า 45 ปี

2.2 อายุมาก หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป

3. **ประสบการณ์** หมายถึง ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

3.1 **ประสบการณ์น้อย** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี

3.2 **ประสบการณ์มาก** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป

โรงเรียน หมายถึง สถานที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การบริหารแนวพุทธ หมายถึง การบริหารอย่างผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ซึ่งจะต้องบริหารด้วยความพอดี ความไม่เห็นแก่ตัว ทำแล้วได้ประโยชน์ ใช้สติปัญญาในการบริหาร อิงหลักธรรมวิเคราะห์ห้วงใจเป็นขั้นเป็นตอน ใช้สติปัญญาเมื่อเกิดความผิดพลาด มีอุมมคติเห็นถูกต้อง

หลักกัลยาณมิตรธรรม หมายถึง หลักมิตรแท้ เพื่อนแท้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือสนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กันและกัน ให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคง ซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรม 7 ประการด้วยกันคือ

1. **ปิโย** แปลว่า น่ารัก หรือว่า เป็นผู้เป็นที่รัก หมายถึง เป็นผู้มีการพูดจาด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน กล่าวทักทายอย่างสนิทสนมเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวที สุขุมรอบคอบ สนใจและเอาใจเพื่อนร่วมงาน เสียสละแบ่งปัน รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว

2. **ครุ** แปลว่า นำเคารพ หมายถึง เป็นผู้มีบุคลิกดี สุภาพเรียบร้อย นำเคารพ เลื่อมใส นำอบอุน มีเหตุและผล เป็นกลางไม่ลำเอียง ประพฤติเหมาะสม รับฟังข้อคิดเห็น มีจรรยาที่เป็นแบบอย่าง กล่าวสามารถในการตัดสินใจ

3. **ภาวนีโย** แปลว่า นายกบอง หมายถึง เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงาม สามารถแก้ปัญหาได้ ซื่อสัตย์สุจริต พัฒนาตัวเองอยู่เสมอ รับผิดชอบงาน ยินดีเมื่อเขาได้ดี รู้จักให้อภัย เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถ และปฏิบัติงานด้วยความขยัน

4. **วัตตา** แปลว่า รู้จักพูด หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล ชี้แจงให้เข้าใจ ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้แนวคิดในการแก้ปัญหา และกล่าวตักเตือน พูดกระตุ้นให้เกิดความสบายใจ

5. **วณัฏขโม** แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง รู้จักปรับตัว พัฒนาตัวอย่างต่อเนื่อง ยอมรับฟังคำแนะนำ เปิดโอกาสซักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทนไม่ฉุนเฉียว ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดี รักสมานสามัคคี ให้กำลังใจตัวเองเป็นนิตย์

6. **คัมภีร์ัญจะ** **กะถัง** **กะตา** แปลว่า รู้จักแถลงเรื่องราวต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ หมายถึง สามารถแถลงข้อมูลได้ลึกซึ้งเป็นจริง แสดงวิสัยทัศน์ให้ปรากฏ อธิบายข้อมูลอย่างชัดเจน สืบค้นแนวคิดใหม่ๆ ช่วยแก้ไขปัญหาลูกอื่นได้ แถลงนโยบายในสายงาน มีการวางแผนงาน อธิบายงานที่จะต้องทำ

7. **โน จัญฐาน** **นิโยชเย** แปลว่า ไม่ชักนำในอฐานะ หมายถึง ไม่ชักจูงเขาไปในทางเสื่อมเสีย ให้คำแนะนำที่ดี รับผิดชอบต่อการกระทำ บริสุทธิ์โปร่งใส ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เสริมสร้างระเบียบวินัยอันดี ยึดมั่นในขนบทำเนียมอันดีของสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

1. ทราบการบริหารแนวพุทธ:หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวม
2. ทราบความแตกต่างในการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามสถานภาพของผู้บริหารโดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์
3. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร